

Олена Астапова-Вязьміна,

канд. філос. наук, доцент,

Черкаський державний технологічний університет

ФІЛОСОФСЬКИЙ МУЗЕЙ: СПРОБА ОБГРУНТУВАННЯ СМИСЛОВИХ ВІЗУАЛІЗАЦІЙ ФІЛОСОФСЬКИХ ІДЕЙ

У статті розкривається спроба надати обґрунтування науковій концепції смислових візуалізацій ідей в рамках філософського музею із ілюструванням на конкретних прикладах. Сучасний музей презентує інтерактивну платформу для ознайомлення та обговорення актуальної проблематики, але постійно діюча експозиція у філософському музеї практично неможлива. Останній розглядається як контекст філософських ідей, що вписані в історію розвитку наукових відкриттів та винаходів людства, що дозволяє одним поглядом охопити історію філософської думки та артикулювати філософську, культурологічну, соціальну, політичну проблематику Будь-який музей сприяє отриманню знання. Філософський музей, долаючи стереотипність презентації культурної спадщини, дозволяє конструювати тісний взаємозв'язок між автором філософської концепції та самою концепцією, вписуючи її та автора в складний історичний контекст.

Ключові слова: *філософський музей, філософська ідея, візуалізація філософської ідеї, африканська філософія, Г. Орука.*

1956 року М. Гайдеггер, будучи всесвітньовідомим філософом, через 29 років після публікації «Буття і часу», роботи, що руйнувала історію онтології (за висловом самого автора), замінивши питання про природу буття питанням про буття буття, пише невеличку працю під назвою «Що таке філософія?». Покритикувавши метод Декарта, проаналізувавши людське існування за допомогою феноменологічного методу, висвітливши проблеми екзистенційної філософії, Мартін Гайдеггер запитує – що таке філософія? І саме це питання називає шляхом його ж вирішення [6, с. 50], зауважуючи, що напрям розмови має давати нам гарантії, що ми рухаємося всередині філософії, а не навколо неї, ця розмова має торкатися нас самих, а саме – нас у нашій сутності [6, с. 48].

Безперечно, знайти відповіді на поставлені питання можливо в різні способи, наприклад, заглибитись у світ філософських текстів, слухати лекції, читати матеріали наукових конференцій. На жаль, запит отримання філософського знання не завжди може бути реалізований. Людині, яка не знайома з філософією і хоче до неї доторкнутись, допоможе філософський музей. Так, наприклад, філософський музей працює при Міланському університеті на філософському факультеті (новина датована 5 листопада 2019 року) [14], пропонуючи ознайомлення з філософською проблематикою

через контекст гри. Йдеться про переживання мисленнєвих експериментів, парадоксів, отже, міркування пов'язуються з грою та досвідом, що дозволяють відтворити створення філософського розмислу, як пише сайт: «відвідувачі можуть буквально грати з парадоксами та мисленнєвими експериментами, щоб оцінити їх евристичну роль у філософських дослідженнях» [14].

Знайомлять широку аудиторію з досягненнями філософської думки лекторії, інтерактивні виставки, конференції, що працюють при філософських товариствах на різній основі (постійно чи періодично). Постійно діюча виставка Американського філософського товариства (American Philosophical Society) (до речі, засновано 1743 року Б. Франкліном з метою поширення корисних знань) пропонує відвідувачам відчутти тісний зв'язок історії та сучасності. 2001 року Товариство відкрило музейну галерею у філософському залі [16]. На сайті APS розміщуються оголошення щодо лекцій, наприклад, планується провести виставку, присвячену «Прагненню та наполегливості: 300 років жінок в науці», яка триватиме до 30 грудня 2023 року [16].

Німецький музей філософії *DenkWelten eV* працює в Єні. Офіційний сайт публікує основну ідею музею – «створити музей філософії, а не філософів. Музей призначений для ілюстрації філософських ідей за допомогою експонатів, що вражають уяву, мають внутрішню художню цінність і, за необхідності, можуть бути інтерактивними. Мета музею – докорінно розширити уявлення відвідувачів про філософію» [2].

Метою дослідження є обґрунтування смислових візуалізацій філософських ідей, що виникали протягом розвитку людства, в певний спосіб обумовлюючись та корелюючись з винаходами й відкриттями.

Музеї, методи збору та презентації інформації у виставковому форматі породжують значну кількість філософських проблем. «Філософія музеїв є доволі новою дисциплінарною галуззю і вона зможе змінити погляд на традиційну філософську проблематику, а також дозволить переосмислити епістемологічний, етичний вимір людства, питання соціального життя та культури», так описують мету дисципліни В. Харрісон (Victoria S. Harrison) та Ф. Тоннер (Philip Tonner) в роботі «Philosophy of Museums» [4]. В есе про музейну етику, розміщеному у «Philosophy and Museums: Essays on the Philosophy of Museums», зазначається на ставленні до відвідувача музею не як до пересічного глядача, а як суб'єкта, що має певні відношення із виставковими експонатами [3, с. 304], що, безумовно, актуалізує місце музею в комунікативній практиці.

Артикуляція нашого дослідження рухатиметься в руслі концепції, запропонованої І. Яковець. Пропозиції поліаспектного підходу до музею, презентація моделі комплексної взаємодії «музей↔дизайн» [17, с. 5] обґрунтовують сучасну модель музею, що може бути використана в концептуальній схемі створення музею філософських ідей.

Створення та функціонування музеїв видатних представників філософської думки – як світової, так і вітчизняної – безумовно, окреслюють рівень розвитку філософських ідей. Звичайно, мало хто залишиться байдужим,

побачивши будинок Л. Вітгенштайна (Haus Wittgenstein), що є відомим не тільки завдяки своїм архітектурним рішенням (побудований в стилі модерн), але й через постать видатного мислителя, який безпосередньо брав участь у його проєктуванні. Саме в цей період відбулись перші зустрічі Л. Вітгенштайна з М. Шліком, Ф. Вайсманном, Р. Карнапом [9, с. 17], представниками Віденського гуртка, з діяльністю якого пов'язується зародження логічного позитивізму.

Цікавим для відвідувачів буде будинок-музей Гегеля в Штутгарті, де можна побачити власні речі мислителя і рукописи; на другому поверсі будинку варто відвідати квест-кімнату «Феноменологія духу», де можна зануритись в часи перебування Гегеля в Єнському університеті [5].

Філософські ідеї, презентовані видатними мислителями, цікаві саме у варіанті, коли до ідеї можливо, так би мовити, доторкнутись. Філософська ідея в філософському музеї стає діалоговою, з нею можливо і необхідно спілкуватись.

Запропонована нами композиція розвивається в контексті аналізу розвитку історії філософської думки, від античних часів до сьогодення, де філософські течії, концепції, теорії візуалізуються на фоні наукових досягнень людства, війн, революцій, відкриттів та винаходів, безсумнівно, відтворюючи на собі їх вплив. Питання щодо онтологічного типу філософського музею залишається відкритим. Естетична, оціночна, історична складові перейдуть, скоріше, у світ уяви, але їх можливо буде відчутти. Філософська ідея розгорнеться в просторово-часовому вимірі, який ілюструється в конкретних виставкових елементах.

Основний виставковий стенд розгортається в декількох площинах. Перша – фон відкриттів та винаходів людства, по декілька позицій на кожен епоху. Друга – персоналії видатних мислителів. Третя площина – презентація філософської епохи, течії, напряму. Четверта – вільний контекст для розгортання філософської ідеї, наприклад, політичної думки, історії утопій від «Держави» Платона до «1984» Оруелла. Так, Демокрит був сучасником Сократа, міг знати Анаксагора, який вже був старим в часи молодості Демокрита. Сократа на страту оголосила демократія і тоді стає зрозумілим, чому Платон звертається до Спарти як прообразу своєї ідеальної держави. Обговорення політичних систем та типів держав може починатись з платонівської «Держави», де кожний тип обігриватиметься не тільки текстом, а й власними міркуваннями глядачів.

Запропонована композиція дозволяє глядачеві поставити себе в умови картини світу, з якої складається погляд на світ. У такий спосіб останній конструюється як позиція, а людина конституюється як суб'єкт. Додатковим фоном суб'єктивного сприйняття філософських ідей є колір виставкового стенду: розпочинаючись зі світло-блакитного кольору, відтінок посилюється з кожним переходом до наступної епохи, створюючи модель хвилі, що захоплює філософську ідею в її наступному новому розгортанні.

Головний епістемологічний розрив відбувається в статусі «людина всередині картини світу», і акт пізнання формується через цілісну візуалізацію контексту пам'яті і вписування її в той чи інший елемент виставки. Можливості філософського музею, з одного боку, дуже обмежені, а з другого – не мають меж. По-перше, сама історія філософських ідей охоплюється як одне ціле, а по-друге, виокремлення певної проблематики дозволить проілюструвати її візуальний ряд. Наприклад, якщо подивитись на мислителя як на людину з її слабкостями, закоханостями, надіями, горем тощо. По-третє, формування філософської культури, оскільки ключовою цінністю музею є пізнавальний характер, а отже, генерування нових ідей. Сутнісне завдання філософського музею – прибрати бар'єри між тим, хто хоче ознайомитись із філософією, та самою філософською ідеєю.

До прикладу, «Логіко-філософський трактат» Вітгенштайна не може бути прочитаним та зрозумілим поза контекстом часу, коли твір був написаний. Творча діяльність Вітгенштайна припадає на період між двома світовими війнами: він був учасником Першої світової, при чому пішов добровольцем, під час Другої світової працював у лондонській лікарні, із аптеки переносив ліки в палати хворих і просив нікому не говорити, хто він, хоча є свідчення, що Вітгенштайна впізнали деякі співробітники шпиталю.

Стає зрозумілим, чому Вітгенштайн хотів відвідати Радянський Союз, і 1935 року ця подія сталася. По-перше, в роки Першої світової війни Вітгенштайн зацікавився працями Л. Толстого, йшлося про перенесення на аналітичну філософію релігійних поглядів Л. Толстого. 1914 року Вітгенштайн купив книжку Толстого «Стисле викладення Євангелія», читає її два місяці поспіль, вона стає для нього своєрідним талісманом, і зрештою солдати почали його звати «людиною з Євангелієм» [10, с. 2]. Близькість з ідеями Толстого фіксується Вітгенштайном в «Логіко-філософському трактаті» в коментарі 6.431.1: «смерть не є подією життя». 1926 року Вітгенштайн напише словник (*der Wörterbuch für Volksschulen*), спочатку учні записували слова, які вони використовували в домашніх завданнях, а потім Вітгенштайн на цій підставі зробить синоптичний словник і останній нагадуватиме словник Л. Толстого [10, с. 12].

Імовірно, що музей філософських ідей не може претендувати на величезну кількість експонатів, але музей може запропонувати працювати з філософськими ідеями, як вони народились, чому, що вплинуло на їх формування. Наприклад, Джон Локк: дати його життя 1632–1704. Дивлячись на стенд, бачимо, як плинув час, через 20 років після смерті Локка народиться Кант і переживе Локка на 100 років. Звичайно, самі цифри ні про що не скажуть, але відчуття часу та перебування в часовому просторі буде відчутним. Сам видатний англійський мислитель пережив три громадянські війни в Англії, англо-іспанську війну 1654–1660 років, був сучасником Кромвеля. «Два трактати про правління», датовані 1690 роком, стануть ключовим текстом в теорії лібералізму.

Віллард Куайн – видатний американський філософ, приїхав до Відня на початку 30-х років ХХ століття. Куайн знайомиться з роботою Віденського гуртка, з його представниками – Р. Карнапом, Г. Рейхенбахом, М. Шліком, А. Тарським. Як зауважує Д. Боррадори: «це спілкування привело до виникнення міцної інтелектуальної хвилі, яка не тільки пов'язала Куайна з логічним позитивізмом, але й через нього вплинула на сучасну американську думку» [1, с. 27]. Після повернення в Америку Куайн протягом десяти років працює над однією з основних проблем Віденського гуртка – питанням про роль логіки в обґрунтуванні математики. Складно уявити, як склалася б доля Куайна як філософа, якби не Друга світова війна. Куайн іде на війну добровольцем, три роки служить у військово-морському флоті і після війни приймає рішення не розробляти «якогось конкретного напрямку в філософії», але його стаття «Дві догми емпіризму» дає поштовх розвитку постаналітичної філософії [1, с. 29]. Друг Куайна Дональд Девідсон (відомий американський філософ, займався філософією мови, аналітичною філософією та філософією розуму, вони знайомляться на початку Другої світової) теж йде добровольцем і впродовж 1942–1945 років служить у військово-морському флоті. Після війни на семінарах Куайна вивчає нові проблеми філософії і згодом зауважить, що «мислення залежить від трикутника відносин, що включатиме принаймні двох співрозмовників та спільні для них події» [1, с. 38].

Філософський твір великого вітчизняного мислителя Григорія Сковороди «Сад божественних пісень» посідає почесне місце в добі Просвітництва. Особливості вітчизняної філософської думки, з одного боку, обґрунтуються філософською позицією Г. Сковороди, а з другого – часово візуалізується постать великого сучасника Сковороди – Александра Баумгартена (вперше увів термін «естетика»), який, у свою чергу, був послідовником філософських ідей Г. Ляйбніца та Х. Вольфа.

Зароджується філософська думка на європейському континенті, як відомо, в Давній Греції. І запропонована послідовність зміни філософських ідей, філософських епох розглядається здебільшого в контексті західного типу філософствування. Однак, презентуючи основні етапи розвитку філософської думки, слід зазначити, що, крім східної, європейської, американської філософії, є ще філософія африканська, щоправда, надзвичайно рідко згадувана в сучасній європейській філософській думці. Ми вирішили виправити цей недолік, звернувшись до постаті одного із яскравих представників африканської філософії – Генрі Одери Оруки. За задумом композиції він має, так би мовити, завершувати експозиційний ряд, але саме тому, що саме Орука поставив питання про африканську філософію – що таке африканська філософія.

Не претендуючи на глибину вивчення зазначеного питання, звернімо увагу на філософську концепцію Генрі Оруки. Він був кенійським філософом, автором концепції «African Sage Philosophy» («африканська філософія мудреців»). Орука виходить у своїх дослідженнях з того, що африканцям

дорікали, що вони не є здатними до філософії, приписуючи їм генетичну неповноцінність (12, с. 167).

Орука визначає основні напрями, що становлять підґрунтя африканської філософії: 1) африканська етнофілософія; 2) африканська націоналістично-ідеологічна філософія; 3) професійна африканська філософія та 4) філософія мудреця. Орука стверджував, що філософія мудреця «походить від мислення або думки мудрих людей. В історичному сенсі це означає думку мудреця, який живе здебільшого в сільській місцевості, і дослідження орієнтується на людей, які не мають сучасної освіти. В такому розумінні можливо асоціювати філософію мудреця з «неграмотністю», вживаючи цей термін у вузькому значенні. Мудрецем може бути людина, яка має докторський ступінь, а може бути і людина, яка проживає в сільській місцевості і ніколи не відкривала дверей школи» (12, с. 181). У такий спосіб Орука стверджує про два типи мудреців: народний мудрець та філософський мудрець. Перший – добре орієнтується в мудрості, звичаях своєї культури, другий – критично осмислює таке знання. Філософія першого є філософією першого порядку, філософія другого – є розмислами, раціональним обґрунтуванням, оцінкою філософського мудреця подій, що відбуваються.

Етнофілософія стосується міфів, фольклору, дотична народній мудрості, але це не логічно узгоджені думки. Подібний світогляд є характерним майже для всієї Африки, зауважував автор концепції. Чи можемо говорити про африканську метафізику, епістемологію, африканську етику тощо? Питання в тому, наскільки філософською є така філософія.

Сутність та особливість філософії Африки полягає в тому, що жодна людина не може претендувати на авторство думки, остання не ототожнюється з окремим мислителем, а належить суспільству в цілому. І, з одного боку, може виглядати як закрита система, а з другого – як жива філософія думка зберігається не в писемній формі, а в пам'яті людей. Етнофілософія вказує на унікальність філософської позиції з позиції її характеру, методології, сфери застосування. Розглянута Орукою націоналістична ідеологічна філософія розуміє африканський гуманізм як символ значимої свободи та незалежності, на відміну від концептуальних систем Заходу.

Суперечливим для дослідників африканської філософії видаються питання «філософськості» та «африканськості» африканської філософії [13, с. 175]. Якщо дивитись на філософію з західної аналітичної позиції, то до африканської філософії слід застосовувати, так би мовити, західні мірила. Проте можливо поставити питання, що світогляд будь-якої групи людей, просіяний крізь фольклор, легенди, міфи, прислів'я, формує їхню філософію. Доречним буде згадати деяких дослідників африканської філософії, які в своїх наукових розвідках намагались виокремити основні проблеми африканського філософського дискурсу, проблеми африканських філософів. Так, наприклад, П. Темплес (Placide Frans Tempels) був бельгійським місіонером, 1945 року написав роботу «Філософія банту» («Vantu

Philosophy)), з незвичайного боку розкриваючи причини звернення до африканської філософії та необхідність її дослідження. Як стверджує автор на початку книги, «якщо сучасному та надцивілізованому європейцеві не вдається звільнитись від предкової настанови, то це тому, що його рефлексии ґрунтуються на завершеній філософській системі, що надихалась християнством, на позитивному інтелектуальному уявленні про весь світ людини, про життя, смерть та виживання духовного начала – душі. Цей смисл видимого та невидимого глибоко закорінений в душі західної культури, щоб не виявлятися знову під час важливих життєвих подій» [14, с. 9]. При цьому автор запитує, чи можемо приписати думці банту «філософську систему» і текстом дослідження доводить, що так, обґрунтовуючи метафізичні поняття філософії банту. «Християнська думка, сприйнявши формули грецької філософії, а може і під її впливом, визначила цю загальну реальність: буття як таке, реальність, яка є, «щось суще». Ця метафізика ґрунтується на статичному фундаментальному понятті буття. І саме тут виявляється відмінність між західним мисленням, мисленням банту та первісних людей. ...Ми можемо досягти трансцендентальне поняття «буття», звільнивши його від сили, але не банту: сила є в його думці необхідним елементом буття, а поняття сили невід'ємне від визначення буття. Немає (у банту) ідеї буття, що є окремою від ідеї сили, а без цього елементу сили не мислиться жодне буття» [14, с. 21]. І далі: Саме тому, що будь-яке буття є сила і тільки сила, ці категорії сили охоплюють всі «істоти»: Бога, живих та мертвих людей, тварин, рослин, мінералів. Отже, будучи силою, всі ці істоти презентуються банту як сили» [14, с. 24]. Подібна позиція щодо важливості вивчення африканської філософії читається в праці «Африканська релігія та філософія» («African Religions and Philosophy») (1969) Д. Мбіті, кенійського християнського філософа, письменника, батька сучасного африканського богослов'я. Він уважав, що традиційні африканські релігії заслуговують на таку саму повагу, як іудаїзм, християнство, буддизм, іслам.

Висновки. Платон в «Теететі», Аристотель в «Метафізиці» стверджували, що філософія починається з подиву. Музей філософських ідей, так само як і художній музей чи краєзнавчий, є місцем, де як експозиція виставляється сам сенс: з ним слід зустрітись та зрозуміти його, а може запропонувати свій.

Запропонована модель філософського музею, перш за все, надасть зоровий досвід. Вся історія філософської ідеї візуалізована, в реальному часі можливо побачити зміну ідей та епох, відчутти, як рухалась і продовжує рухатись людська думка. Окремо може бути презентований філософський календар, але не як пасивна одиниця виставки, а як інтерактивна модель, що дозволяє зорієнтуватися в існуючих датах та утворити нове знання.

Сучасна епоха не визначає знання як секрет, що закодований. Акт пізнання формується в поєднанні досвіду, активності, задоволення від самого

процесу. Це може бути варіант ігри з парадоксом чи розв'язання мисленнєвого експерименту. Той, хто навчає, і той, хто навчається, суб'єкт та об'єкт пізнання мають рівні сили, музей не пропонує єдиний спосіб отримання знання, а запрошує до нового контексту з новими функціями та можливостями самостійного його переосмислення. Музей філософських ідей надає можливість генерувати нові ідеї, тому що звертає увагу на одну з особливостей існування предметів у часі: можливість їх виживання як за межами культурного світу, в якому вони виникли, так і за межами картини світу їх творця.

Список використаних джерел

1. Borradori G. The American Philosopher. Conversations with Quine, Davidson, Putnam, Nozick, Danto, Rorty, Cavell, MacIntyre, and Kuhn. The University of Chicago Press, Ltd., London, 1994. 177 p.
2. DenkWelten eV. URL: <http://www.denkwelten.net/>
3. Philosophy and Museums: Essays on the Philosophy of Museums / V. S. Harrison, A. Bergqvist, G. Kemp (eds.). Cambridge University Press, 2016, 385 p.
4. Harrison V. S., Tonner Ph. Philosophy of Museums. URL: <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199766567/obo-9780199766567-0241.xml>
5. Hegel Haus Museum. URL: <https://www.hegel-haus.de/escape-room>
6. Heidegger M. What is that – Philosophy? URL: <https://pdfcoffee.com/what-is-thatphilosophy-by-martin-heidegger-pdf-free.html>
7. Hodel R. Ludwig Wittgenstein. George M., Herlth J., Münch C., Schmid U., Tolstoj alstheologischer Denker und Kirchenkritiker. Göttingen, 2014. 772 p.
8. Hooper-Greenhill E. Museums and the Shaping of Knowledge. Taylor & Francis e-Library, 2003. URL: [http://pustaka.unp.ac.id/file/abstrak_kki/EBOOKS/Hooper-Greenhil-Museums_and_the_Shaping_of_Knowledge_\(The_Heritage_Care_Preservation_Management\)\(1992\).pdf](http://pustaka.unp.ac.id/file/abstrak_kki/EBOOKS/Hooper-Greenhil-Museums_and_the_Shaping_of_Knowledge_(The_Heritage_Care_Preservation_Management)(1992).pdf)
9. Leitner B. The Wittgenstein House. Architecture, 2000. 189 p.
10. Milkov N. Tolstoj und Wittgenstein: Einfluss und Ähnlichkeiten. URL: https://kw.uni-paderborn.de/fileadmin/fakultaet/Institute/philosophie/Milkov/Schriften_zum_Download/WittTolstoj4.pdf
11. Oddie G. What Do we See in Museums? URL: <file:///C:/Users/Zver/Downloads/whatweseeinmuseums.pdf>
12. Odera Oruka, H. Sage Philosophy: Indigenous Thinkers and Modern Debate on African Philosophy (Philosophy of History and Culture. Vol. 4), E. J. Brill. 1990. 273 p. URL: <https://brill.com/display/title/3180>
13. Oruka in the Twenty-first Century Kenyan Philosophical Studies, II. The Council for Research in Values and Philosophy, 2018. 372 p. URL: <https://www.crvp.org/publications/Series-II/20-Contents.pdf>
14. Tempels P. Bantu Philosophy. URL: <http://www.cyrho.com/data/Placide%20Tempels%20Bantu%20Philosophy%201959.pdf>
15. The First Real Museum of Philosophy Prepares of Launch: See the Museo della Filosofia in Milan. URL: <https://www.openculture.com/2020/01/the-first-museum-of-philosophy-prepares-to-launch.html>

16. Visit the Museum. URL: <https://www.amphilsoc.org/visit-museum>
17. Яковець І. О. Сучасний художній музей як мистецький патерн: сутність, функціонування, розвиток: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства. URL: <https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/2513/1/19-05%20-AVTOREFERAT-YAKOVETS.pdf>

References

1. Borradori G. The American Philosopher. Conversations with Quine, Davidson, Putnam, Nozick, Danto, Rorty, Cavell, MacIntyre, and Kuhn. The University of Chicago Press, Ltd., London, 1994. 177 p.
2. DenkWelten eV. URL: <http://www.denkwelten.net/>
3. Philosophy and Museums: Essays on the Philosophy of Museums / V. S. Harrison, A. Bergqvist, G. Kemp (eds.). Cambridge University Press, 2016, 385 p.
4. Harrison V. S, Tonner Ph. Philosophy of Museums. URL: <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199766567/obo-9780199766567-0241.xml>
5. Hegel Haus Museum. URL: <https://www.hegel-haus.de/escape-room>
6. Heidegger M. What is that – Philosophy? URL: <https://pdfcoffee.com/what-is-thatphilosophy-by-martin-heidegger-pdf-free.html>
7. Hodel R. Ludwig Wittgenstein. George M., Herlth J., Münch C., Schmid U., Tolstoj alstheologischer Denker und Kirchenkritiker. Göttingen, 2014. 772 p.
8. Hooper-Greenhill E. Museums and the Shaping of Knowledge. Taylor & Francis e-Library, 2003. URL: [http://pustaka.unp.ac.id/file/abstrak_kki/EBOOKS/Hooper-Greenhil-Museums_and_the_Shaping_of_Knowledge_\(The_Heritage_Care_Preservation_Management\)\(1992\).pdf](http://pustaka.unp.ac.id/file/abstrak_kki/EBOOKS/Hooper-Greenhil-Museums_and_the_Shaping_of_Knowledge_(The_Heritage_Care_Preservation_Management)(1992).pdf)
9. Leitner B. The Wittgenstein House. Architecture, 2000. 189 p.
10. Milkov N. Tolstoj und Wittgenstein: Einfluss und Ähnlichkeiten. URL: https://kw.uni-paderborn.de/fileadmin/fakultaet/Institute/philosophie/Milkov/Schriften_zum_Download/WittTolstoj4.pdf
11. Oddie G. What Do we See in Museums? URL: <file:///C:/Users/Zver/Downloads/whatweseeinmuseums.pdf>
12. Odera Oruka, H. Sage Philosophy: Indigenous Thinkers and Modern Debate on African Philosophy (Philosophy of History and Culture. Vol. 4), E. J. Brill. 1990. 273 p. URL: <https://brill.com/display/title/3180>
13. Oruka in the Twenty-first Century Kenyan Philosophical Studies, II. The Council for Research in Values and Philosophy, 2018. 372 p. URL: <https://www.crvp.org/publications/Series-II/20-Contents.pdf>
14. Tempels P. Bantu Philosophy. URL: <http://www.cyrho.com/data/Placide%20Tempels%20Bantu%20Philosophy%201959.pdf>
15. The First Real Museum of Philosophy Prepares of Launch: See the Museo della Filosofia in Milan. URL: <https://www.openculture.com/2020/01/the-first-museum-of-philosophy-prepares-to-launch.html>
16. Visit the Museum. URL: <https://www.amphilsoc.org/visit-museum>
17. Yakovets I. O. Suchasnyi khudozhnii muzei yak mystetskyi patern: sutnist, funktsionuvannia, rozvytok: avtoref. dys. ... d-ra mystetstvoznava. URL: <https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/2513/1/19-05%20-AVTOREFERAT-YAKOVETS.pdf>

Olena Astapova-Viazmina,
Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
Cherkasy State Technological University

THE PHILOSOPHICAL MUSEUM: AN ATTEMPT TO GROUND MEANINGFUL VISUALIZATIONS OF PHILOSOPHICAL IDEAS

The article reveals an attempt to provide a concept for a philosophical museum. The modern museum presents an interactive platform for familiarization and discussion of current issues, but a permanent exhibition in a philosophical museum is practically impossible. The latter is considered as the context of philosophical ideas written into the history of the development of scientific discoveries and inventions of humanity, which allows to cover the history of philosophical thought at a glance and articulate philosophical, cultural, social, political issues. Any museum contributes to the acquisition of knowledge, a philosophical museum, overcoming the stereotypicality of the presentation of cultural heritage, allows to construct a close relationship between the author of a philosophical concept and the concept itself, inscribing it and the author in a complex historical text.

Keywords: *philosophical museum, philosophical idea, visualization of philosophical idea, African philosophy, G. Oruka.*